

ומלאכה, אך אם אינו יודע שאסור לעשות מלאכות בשבת, אין זה נחשב כשגגת מלאכות אלא כשגגת שבת ודי לו בקרבן אחד על כל המלאכות שעשה באותה השבת, שלפי דעתו שבת הוא לא יום האסור במלאכה, אלא הוא כאחד מימי החול (רש"י). ואף אם הוא יודע ששבת שונה היא מימי החול בכך שיש מצוה מהתורה לקדש ולהבדיל בשבת, מכל מקום כיון שאינו יודע שאסור לעשות מלאכה בשבת, עדיין הוא נחשב שעשה מלאכה בשגגת שבת ולא בשגגת מלאכה (עמודי אור יד, ב, וראה בריטב"א).

משפחת לה כגון דידע לה לשבת בלאו, ואף שלדעת רבי יוחנן ידיעת בלאו אינה סיבה להחשיבו למזיד, שהרי גם כשהזיד בלאו עדיין נחשב כשוגג אם שגג בכרת, מכל מקום ידיעה זו יש בכוחה להחשיבו שעשה מלאכה בזדון שבת ושגגת מלאכות, שהרי גם כשידע ששבת אסורה באיסור תחומין שאין עליהם כרת, נחשב שעשה מלאכה בזדון שבת כמבואר בסמוך (ריטב"א המיוחס לר"ן בשם הרא"ה, וכע"ז ברמב"ן להלן ע, ב, ד"ה א; אולם הרמב"ן כאן הניח את הקשייה בצ"ע, וראה עוד באגרות משה אה"ע ג, מ). ואף שבמקרה זה [שידע לה לשבת בלאו] השגגה שלו בכל המלאכות אחת היא, שהרי סבור הוא שלא נאמר כרת במלאכות שבת, מכל מקום כיון שכל מלאכה ומלאכה נחשבת לאיסור בפני עצמה, חייב חטאת על כל מלאכה ומלאכה (אפקי יב, ס, קונטרס אחרון ו).

אלא לרבי שמעון בן לקיש דאמר עד שישגוג בלאו ובכרת, דידע ליה לשבת במאי, והוא הדין שהגמ' היתה יכולה לתרץ שידוע הוא שיש מצות עשה לשבות בשבת, אך אינו יודע שיש גם איסור של 'לא תעשה' (רשב"א, ובכך מיישב את קושיית תוס'). ויש מפרשים, שלרש"י לקיש רק כשחושב שהדבר מותר לגמרי נחשב כשוגג, אך אם חושב שהדבר אסור באיסור עשה אינו נחשב שוגג (רמב"ן ריטב"א).

דידעה בתחומין ואליבא דרבי עקיבא, שסובר שמהתורה אסור לצאת מחוץ לתחום בשבת, וממה שהגמ' העמידה רק כרבי עקיבא, מוכח שלחכמים אין איסור תחומין מהתורה, אמנם בירושלמי (עירובין ד, ד) מבואר שגם לחכמים אסור מהתורה לצאת מחוץ לתחום יותר מ"ב מיל (תוס' חגיגה י, ב, ד"ה דכתיב). ואף שגם לרבי עקיבא ידיעת הלאו של תחומין אין בה ידיעת הלאו של איסור מלאכה בשבת, שהרי נלמדים משני פסוקים שונים [איסור מלאכה נלמד מ'לא תעשה כל מלאכה', ואיסור תחומין נלמד מהפסוק 'אל יצא איש ממקומו ביום השביעי' כמבואר בעירובין (יז, ב)], מכל מקום כיון שהוא יודע ששבת הוא יום שיש בו איסור מלאכה, לכן כשעושה מלאכה בשוגג נחשב שעושה כן בשגגת מלאכות ולא בשגגת שבת (אבי עזרי שגגות ז, ג).

אמר אביי, הכל מודים בשבועת ביטוי שאין תניין עליה קרבן עד שישגוג בלאו שבה, והשגגה היא ששכח שנשבע בשעה שעבר על שבועתו (רש"י), אך אם הוא זוכר שנשבע אלא שסבור שמותר לעבור על שבועתו, אינו נחשב שוגג אלא אנוס, והתורה מיטעה אנוס מקרבן שבועה (כמבואר בשבועות (כו, א)) [ראש יוסף וחתם סופר בדעת רש"י]. ויש מפרשים, שגם כשסבור שמותר לעבור על השבועה חייב קרבן, והמיעוט מקרבן הוא רק כשהוא אנוס בשעת השבועה, וכגון שבשעת השבועה שכח שאכל ונשבע שלא אכל, אך אם לאחר שנשבע סבור הוא שמותר לעבור על שבועתו חייב להביא קרבן (תוס', וראה במהר"ם שגם רש"י מודה לה). ויש סוברים, שרק אם אכל ושכח מאכילתו ונשבע על כך נחשב כאנוס ופטור מקרבן, אך כשסבור שמותר לעבור על שבועתו, אינו נחשב כאנוס וחייב בקרבן (רמב"ן ורשב"א ע"ב).

אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת - אין מביאים חטאת אלא על דבר שזדונו כרת (רש"י), וגם כשהחטא הוא פחות מכן עשרים שנה שאינו חייב כרת, שהרי אינו נענש בדיני שמים כמבואר להלן (פט, ב), מכל מקום חייב להביא חטאת על שגגתו, לפי שהקרבן בשוגג אינו בא אלא על עבירה חמורה שחייבים על זדונה כרת גם אם בפועל לא יחייבוהו מפאת גילו (חתם צבי מט, פתיחה כוללת לפרי מגדים ג, כא).

ולמונבו שלומד מההיקש שגם כשהיתה לו ידיעה נחשב כשוגג ומביא חטאת, דין זה [שאינן מביאים קרבן אלא על דבר שזדונו כרת] נלמד מפסוק אחר (תוס'). ויש מפרשים, שמונבז למד את שני הדינים מההיקש, שהרי אין היקש למחצה (רמב"ן, רשב"א, וראה בפני יהושע מדוע התוס' מיאן בביאור זה).

ורבנן שגגת קרבן לא שמה שגגה עד שישגוג בעבירה עצמה (רש"י), ולמונבו אין צורך שישגוג בחטא, ודי בכך ששגג בקרבן (חי מהר"ל מפראג). והטעם, שלמונבו הקרבן בא כעונש על החטא, ולכן גם כששגג בקרבן נחשב ששגג בחטא, שאילו היה יודע שהחטא כל כך חמור שיש עליו עונש של קרבן לא היה חוטא, אבל לרבנן הקרבן בא רק ככפרה על החטא, ולכן שגגה בקרבן אינה נחשבת כשגגה בעבירה עצמה (חתם סופר לעיל סח, ב ד"ה האמנם, וראה עוד בהגהות רא"מ הורביץ).

רבי יוחנן אמר כיון ששגג בכרת אף על פי שהזיד בלאו, לפי שחייב קרבן בשוגג הוא רק בעבירות שחייבים על זדונם כרת, ובהכרח שהכרת הוא הגורם את חיוב הקרבן בשוגג (אור שמח תרומות ו, ג, וראה עוד באחינועז, ג, פג ה, בשם הגר"ח מבריסק). ובמקרה זה [שהזיד בלאו ושגג בכרת] אם התרו בו על הלאו, לוקה על הלאו ומביא קרבן על הכרת, שהרי על הלאו מזיד הוא, ועל הכרת שוגג הוא (ירושלמי תרומות ו, א, אולם ראה ברש"י שבועות לו, א ד"ה גמ' כיון דחידשו, ובחז"א חו"מ ו, יב).

השב מידעתו - שאם היה נודע לו שהוא דבר איסור, היה פורש ולא עושה את האיסור (רש"י חולין ה, ב ד"ה השב), אך אם עשה איסור בשוגג, וגם אם היה נודע לו שהדבר אסור היה עובר על האיסור, אינו יכול להביא עליו קרבן גם לאחר שחזר בתשובה (תוס' שם ד"ה אינו). ויש שפירש, שהפסוק ממעט שאינו יכול להביא קרבן כל עוד שלא חזר בתשובה, אך לאחר שחזר בתשובה יכול להביא קרבן על שגגה שעשה בזמן שהיה מומר (משנה למלך בדעת הרמב"ם שגגות ג, ז, אולם ראה בקהלות יעקב שבת טט).

לא שב מידעתו אינו מביא קרבן על שגגתו, ולשיטה זו, אם הוא מומר לחלב יכול להביא קרבן על שגגת דם, שהרי לגבי דם הוא נחשב כשב מידעתו, אך לתנא קמא שלומד מעם הארץ פרט למומו, גם אם הוא מומר לחלב אינו יכול להביא קרבן על דם (גמ' חולין ה, ב, וראה בתוס' שם ד"ה מעם, שמדובר שהוא מומר לחלב ולכל התורה כולה חוץ מדם, שאם לא כן אינו מומר ויכול להביא קרבן).

תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת וכי, שאם עשאון בלן בהעלם אהך חייב על כל אהת ואהת, ורבי יוחנן דייק ממה שמנתה המשנה ל"ט אבות מלאכות, שגם כשעשה את כולם בהעלם אחד חייב קרבן על כל מלאכה ומלאכה, אף שאינו יודע שום מלאכה ממלאכות שבת, אך עיקר הדין שכששגג במלאכות חייב להביא קרבן על כל מלאכה ומלאכה, נשנה בפירוש במשנה בתחילת הפרק (רמב"ן, רשב"א).

היכי משפחת לה, בזדון שבת ושגגת מלאכות, כיון שרק במקרה זה נחשב ששגג במלאכות וחייב קרבן על כל מלאכה